

Recenzija učbenika “Izkustveno učenje”

Melita Puklek Levpušček
Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Review of the textbook “Experiential learning”

Melita Puklek Levpušček
Department of Psychology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

Ključne besede: recenzije, učbeniki, izkustveno učenje

Keywords: reviews, textbooks, experiential learning

Marentič Požarnik, B., Šarič, M. in Šteh, B. (2019). *Izkustveno učenje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. (COBISS.SI-ID 300830464)

“Izkušnje so lahko naše najboljše učiteljice, če smo se pripravljene učiti iz njih ter imamo ob tem ustrezno podporo in vodenje.” (iz Predgovora)

V letošnjem letu je pri Znanstveni založbi Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani izšel visokošolski učbenik *Izkustveno učenje*, ki so ga napisale kolegice pedagoške psihologinje ddr. Barica Marentič Požarnik, dr. Marjeta Šarič in dr. Barbara Šteh. Avtorice so v slovenskem prostoru poznane po svojem delu na področju izobraževanja in profesionalnega razvoja učiteljev, visokošolske didaktike in spodbujanja kakovostne refleksije, ki bogati tako profesionalni kot osebni razvoj učiteljev, študentov in drugih strokovnjakov. Učbenik *Izkustveno učenje* je rezultat neposredne izkušnje avtoric z izkustvenimi pristopi, ki jih nenehno vključujejo v svoje delo s študenti in udeleženci številnih pedagoških delavnic in seminarjev. Predstavlja pedagoški pogled na relevantnost posameznikove osebne vpletenosti v učne dejavnosti, ki naredi učenje osebno pomembno (po Carlu Rogersu). Hkrati pa avtorice opozarjajo na pomembnost nenehnega povezovanja neposredne izkušnje s teoretičnimi izhodišči, tehtnim načrtovanjem uporabe izkustveno zasnovanih pristopov k učenju, nudenjem kakovostnih povratnih informacij in ustvarjanjem ustreznih učnih okolij, ki učence motivirajo za pridobivanje celovite učne izkušnje.

V uvodnem poglavju so predstavljena področja in opredelitve izkustvenega učenja ter njegovi idejni avtorji John Dewey, Kurt Lewin, Jean Piaget in David Kolb. Avtorice ne pozabijo omeniti tudi drugih idejnih virov izkustvenega učenja, kot so spoznanja humanistične psihologije, psihoanalize, klinične psihologije, kritične in radikalne pedagogike ter spoznanja nevrofizioloških raziskav. Izkustveno učenje se dogaja tako v formalnih kot neformalnih učnih okoljih: na ekskurziji, v laboratoriju, na terenu, ob obisku galerije, v učilnici, kjer učenci spoznavajo učno snov s pomočjo igre vlog ali simulacij, na šoli, kjer študenti ali pripravniki opazujejo pouk ali izvajajo učni nastop, v okoljih, kjer prostovoljci nudijo pomoč itd. Ob tem David Kolb, ki je najmočnejše vplival na pojmovanje in uveljavitev izkustvenega učenja, poudarja večsmernost procesa učenja, v katerem se nenehno prepletajo procesi delovanja, razmišljanja in čustvovanja, kakovostno spoznavanje pa pomeni, da znamo v procesu učenja združevati na pogled nasprotna načina spoznavanja, kot so izkustveno dožemanje in abstraktno razumevanje ter aktivno preizkušanje in razmišljujoče opazovanje.

*Naslov/Address: Melita Puklek Levpušček, Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, e-mail: melita.puklek@ff.uni-lj.si

V naslednjem poglavju avtorice obravnavajo različne pristope (metode) izkustvenega učenja, ki jih razdelijo glede na avtentičnost izkušnje na tiste, ki se odvijajo v "pravi" resničnosti in tiste, ki se običajno odvijajo v učilnicah – v "simulirani" resničnosti. Predstavljene so metode, kot so strukturirane vaje, simulacije in igre vlog, skupinska interakcija, igre s pravili, socialne igre, telesno gibanje, sproščanje in vizualizacija, med metodami v pristnih (avtentičnih) okoljih pa avtorice izpostavljajo učenje z družbeno koristnim delom, terenske vaje, ekskurzije, metode, zasnovane na stiku z naravnim okoljem (npr. sprehod po gozdni učni poti), "adrenalinske" izkušnje (npr. preživetje v divjini), študijska bivanja v tujini, poklicno prakso med šolanjem in pripravništvo. V poglavju so predstavljeni tudi konkretni primeri izvajanja določenih metod.

V poglavju Načrtovanje, izvajanje in evalvacija izkustvenega učenja pridobi strokovnjak, ki želi izkustveno učenje načrtno vključevati v vzgojno-izobraževalni proces, koristne informacije o izbiri aktivnosti glede na cilje in namene izkustvenega učenja, o različnih okoliščinah, kot so značilnosti udeležencev, velikost skupine, prostorske, tehnične in časovne možnosti, kdo ali kaj bo v žarišču pozornosti (ali je v ospredju posameznik, skupina ali tematika), kako temeljito bomo šli v globino v analizi, kakšna bo stopnja interakcije med vodjo in udeleženci ter med udeleženci samimi, kako bomo usmerjali obravnavo in analizo učne izkušnje. Pri tem avtorice poudarijo tudi vlogo čustvenega doživljanja pri izkustvenem učenju, ki lahko učenje spodbuja, lahko pa tudi zavira. Poudarijo Korthagenovo načelo postopnosti, ki nudi pravo razmerje med občutkom varnosti in izzivi. V poglavju so predstavljeni tudi organizacijski vidiki aktivnosti in načini vodenja, ki se spreminjajo skozi faze izkustvenega učenja. Pri izkustvenem učenju se spreminja vloga vodje na dimenziji večje ali manjše direktivnosti, zelo pomembne pa so tudi osebne značilnosti in vrednote vodje, pa tudi njegova fleksibilnost, saj se pogosto znajde v situacijah z zelo omejenimi okoliščinami in pogoji dela.

Posebno poglavje je namenjeno refleksiji v procesu izkustvenega učenja. Pomembno je, da pri izvajanju metod izkustvenega učenja ne izvajamo refleksije le na površinski ravni, poglobljeno refleksijo pa mora vodja ustrezno spodbujati in voditi. Zanimivi so primeri analitičnih modelov refleksije, ki so sistematični, brez presojanja in z vključevanjem osebne distance ter primerni pri uvajanju študentov v refleksivno prakso, na drugi strani pa primeri celostno intuitivnih pristopov k refleksiji, pri katerih udeležence spodbujamo k rekonstrukciji obstoječih mentalnih shem ter ozaveščanju globljega smisla praktične izkušnje, ki vključuje tudi čustvene, nezavedne in vrednotne vidike izkušnje. T. i. jedrna refleksija je ponazorjena po posameznih stopnjah, vključuje pa tudi naloge, s pomočjo katerih razvijamo spretnosti posameznih korakov. V poglavju je predstavljena tudi povratna informacija učencem kot eden od ključnih dejavnikov učinkovitega učenja ter ponazoritve različnih povratnih informacij, s pomočjo katerih študenti in udeleženci izobraževanj reflektirajo svoje izkušnje.

V zadnjem poglavju se avtorice posvetijo vlogi izkustvenega učenja v profesionalnem razvoju učiteljev. Prikazane so metode in pristopi izkustvenega učenja v izobraževanju bodočih učiteljev, kot so opazovanje pouka, hospitacije, učni nastopi, mikropouk, pisanje poklicne avtobiografije idr., pri tem pa avtorice poudarijo pomembno vlogo izobraževalcev učiteljev.

Učbenik Izkustveno učenje je namenjen študentom pedagogike in andragogike, študentom sorodnih strok, kot sta psihologija in socialna pedagogika, ter študentom bodočim učiteljem. Odlikujejo ga pedagoško-didaktične prvine, ki omogočajo študentom lažje razumevanje pomembnih konceptov izkustvenega učenja. V okvirčkih so navedeni primeri, ki ponazarjajo opise vsebine in posamezne metode izkustvenega učenja, vključene so tudi osebne izkušnje avtoric z izvajanjem delavnic izkustvenega učenja. Vsebine so osmišljene tudi skozi različne naloge, s pomočjo katerih se bralec poglobi v različne vidike svojega izkustva te pridobiva spretnosti refleksije in dajanja povratnih informacij, hkrati pa ga avtorice napotujejo tudi na druge vire, s pomočjo katerih lahko pogloblja svoje znanje. Učbenik priporočam v branje tudi vzgojiteljem in učiteljem na različnih ravneh izobraževanja, ki v svoje pedagoško delo vključujejo izkustvene metode učenja.